

До спеціалізованої вченої ради
Д 26.007.03 в Національній
академії внутрішніх справ
03035 м. Київ-ДСП,
пл. Солом'янська, 1

В І Д Г У К

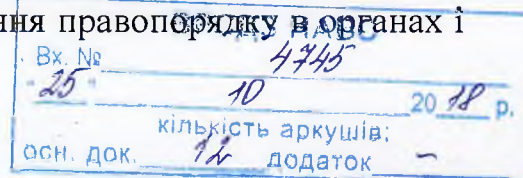
**офіційного опонента, кандидата юридичних наук
Пузирьова Михайла Сергійовича
на дисертацію Бондарєвої Катерини Володимирівни
«Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань:
кримінально-правова та кримінально-виконавча характеристика»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
(доктора філософії) за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та
кримінологія; кримінально-виконавче право (081 – Право)**

Вивчення поданих Бондарєвою Катериною Володимирівною матеріалів дисертації та автореферату, а також ознайомлення з її публікаціями дає підстави стверджувати, що автором було проведено достатній правовий аналіз теми, актуальної в теоретичному і практичному плані, сформульовано висновки і пропозиції, що виносяться на захист.

Оцінюючи дисертацію в цілому, можна констатувати, що дисертант досягнула поставлених перед собою цілей, роботу виконала на належному науковому та методологічному рівні. Такий загальний висновок підтверджується за основними критеріями, по яких оцінюються такі наукові праці.

Актуальність теми дослідження. Не викликає жодних сумнівів, що нормальна діяльність органів і установ кримінально-виконавчої служби України є запорукою не лише досягнення такої соціально значимої мети, як виправлення і ресоціалізація засуджених, а й забезпечення безпеки засуджених, персоналу органів і установ виконання покарань, інших осіб, які перебувають на території пенітенціарних інституцій, а також такі рівні безпеки, як локальну (поблизу розташування установ виконання покарань), регіональну та національну. Крім того, нормальна діяльність пенітенціарних інституцій виступає «лакмусовим папірцем» оцінки реформ, що нині проводяться під егідою Міністерства юстиції України у сфері забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та пробації.

Нині чинною Концепцією реформування (розвитку) пенітенціарної системи України (схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 654-р) одним із пріоритетних напрямів подальшого реформування пенітенціарної системи передбачається підвищення ефективності протидії злочинності та забезпечення правопорядку в органах і

установах Державної кримінально-виконавчої служби.

Пенітенціарна система України останнім часом переживає складний період, оскільки виявилася заручницею тих змін, що відбуваються в державі, на чому правильно наголошує дисертант, наводячи статистичні дані щодо втрати контролю за органами і установами виконання покарань на Сході країни, надзвичайних подій, що відбулися в слідчих ізоляторах Одеси, Чернігова. Серед останніх надзвичайних подій, що потребують вжиття комплексу (кримінально-правових, кримінологічних, кримінально-виконавчих, оперативно-розшукових тощо) заходів, варто відзначити події у Київському слідчому ізоляторі.

Одним із злочинів, що протягом більш як десяти років зберігає сталу тенденцію у виправних колоніях України, є злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань (ст. 391 КК України). Цей злочин в силу притаманних йому ознак є таким, що властивий виключно для пенітенціарної системи. Тому слушним видається надання не лише кримінально-правової, а і кримінально-виконавчої його характеристики, що і стало предметом дослідження К. В. Бондаревої. Тим більше, що така його специфіка дає можливість здійснювати протидію як кримінально-правовими, так і кримінально-виконавчими засобами.

Актуальність комплексного дослідження злочину, передбаченого ст. 391 КК України, полягає і в потенційній небезпеці злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань, здатності призводити до надзвичайних ситуацій у виправних колоніях, які викликані тим, що цей злочин учиняється багаторазово і негативно впливає на установлений порядок виконання та відбування покарання, виправлення і ресоціалізацію засуджених, а також на оперативну обстановку в цілому, ускладнення якої і може призвести до надзвичайних ситуацій у виправних колоніях, детермінування інших злочинів, таких, як дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань (ст. 392 КК України), масові заворушення (ст. 294 КК України), захоплення заручників (ст. 147, 349 КК України).

Відтак, лише за умов поєднання знань кримінального права та кримінально-виконавчого права можливо було знайти відповіді на коло питань, поставлених дисертантом.

Наведені обставини не залишають сумнівів в актуальності обраної теми дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дослідження видаються достатньо обґрунтованими. У роботі комплексно досліджується широкий спектр проблемних питань, пов'язаних із кримінально-правовою та кримінально-виконавчою характеристикою злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань з формулюванням науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення норм національного законодавства і практичних рекомендацій щодо оптимального застосування

засобів впливу на осіб, які відбувають покарання за злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань.

Метою представленої до захисту дисертації є здійснення комплексної та системної кримінально-правової та кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань (с. 22 дис., с. 4 автореф.).

Для досягнення поставленої мети автором правильно визначені **завдання дослідження**, зокрема: вивчення стану наукової розробки проблеми та правових засад злісної непокори вимогам адміністрації УВП; з'ясування соціально-правової обумовленості кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП; встановлення зарубіжного досвіду протидії злісній непокорі вимогам адміністрації УВП; розкриття об'єктивних ознак злісної непокори вимогам адміністрації УВП; вивчення ознак, що характеризують суб'єкта й суб'єктивну сторону злочину, передбаченого ст. 391 КК України; наукове обґрунтування кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації УВП; здійснення кримінально-виконавчої характеристики осіб, які вчинили злісну непокору вимогам адміністрації УВП; визначення та обґрунтування засобів впливу на осіб, які вчинили злісну непокору вимогам адміністрації УВП; розроблення пропозицій щодо внесення змін до національного законодавства з метою вдосконалення норми, що передбачає кримінальну відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації УВП (с. 22 дис., с. 4–5 автореф.).

Як вбачається, всі поставлені завдання дисертантом виконано.

Об'єктом дослідження є кримінально-виконавчі відносини, що виникають з приводу вчинення засудженими під час відбування покарання у вигляді позбавлення волі злісної непокори вимогам адміністрації УВП.

Предметом дослідження є злісна непокора вимогам адміністрації УВП: кримінально-правова та кримінально-виконавча характеристика.

Разом із тим, формулювання об'єкта дослідження потребує корегування, про що буде зазначено окремо.

Дисертант застосувала прийнятну методологічну базу наукового пошуку (с. 23–24 дис., що підтверджується по тексту роботи; с. 5 автореф.).

Методи дослідження обрані з урахуванням поставленої мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження.

Є достатнім теоретичний матеріал, покладений в основу дисертації, а **об'єктивність і достовірність висновків** підтверджуються **емпіричною базою**, яку становлять результати анкетування 252 співробітників установ виконання покарань з різних регіонів України (Дніпропетровської, Київської, Полтавської, Рівненської, Сумської та Чернігівської областей), узагальнені результати вивчення 588 вироків судів за ст. 391 КК України в період 2012–2016 рр., узагальнені результати вивчення 150 кримінальних проваджень за ст. 391 КК України.

Правову основу дослідження становлять Конституція України,

кримінальне та кримінально-виконавче законодавство, відомчі нормативно-правові акти й законодавство зарубіжних країн.

Науково-теоретичною основою дослідження є наукові праці та публікації вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі кримінального та кримінально-виконавчого права.

Висновки, зроблені в роботі, належним чином аргументовані критичним аналізом чинного кримінального та кримінально-виконавчого законодавства, а також позиціями вчених з відповідного питання і власними узагальненнями дисертанта.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в Національній академії внутрішніх справ. Тема дисертації затверджена вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 29.10.2015 р. (протокол № 20) та схвалена відділенням кримінально-правових наук НАПрН України у 2015 р. (реєстраційний № 767).

Дисертантом вказано, що в основу дослідження покладено положення Національної стратегії у сфері прав людини (затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015), Плану дій з реалізації стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року (затвердженого розпорядженням КМУ від 23 листопада 2015 р. № 1393-р.) Стратегії реформування судустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки (схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015), Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України (схваленої розпорядженням КМУ від 13 вересня 2017 р. № 654-р.), пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр., (затверджених постановою загальних зборів НАПрН України від 3 березня 2016 р.).

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Як зазначено здобувачем, «дисертація за характером і змістом розглянутих питань є одним із перших у вітчизняній кримінально-правовій науці комплексним монографічним дослідженням проблемних питань кримінально-правової та кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації УВП».

На основі проведеного дослідження автором *вперше*: виокремлено три історичні періоди, критеріями яких стало законодавче регламентування кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП. Зокрема, такими періодами є: 1) радянський – 1983–1991 рр.; 2) незалежності України – 1991–2009 рр.; 3) сучасний – 2009 р. – по теперішній час; надано авторське визначення «представник адміністрації УВП» та визначено чіткий перелік посадових осіб УВП, непокора вимогам яких утворює склад злочину, передбачений ст. 391 КК України; досліджено кримінальну відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації УВП за законодавством зарубіжних країн, що дало змогу виокремити позиції з

зарубіжної практики, які слід використати та впровадити до кримінального та кримінально-виконавчого законодавства України; визначено критерії відмежування злісної непокори вимогам адміністрації УВП, передбаченої ст. 391 КК України від злісного порушення встановленого порядку відбування покарання, передбаченого ст. 133 КВК України; науково обґрунтовано кримінально-виконавчу характеристику злісної непокори вимогам адміністрації УВП та сформульовано її визначення; здійснено комплексну кримінально-виконавчу характеристику особи, яка відбуває покарання за злісну непокору вимогам адміністрації УВП та засоби впливу щодо таких осіб; наведено пропозиції щодо вдосконалення положень ст. 391 КК України, ч. 1 ст. 8 КВК України, ч. 2 ст. 18 Закону України «Про ДКВС України», які сприятимуть ефективному практичному застосуванню норми, що передбачає відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації УВП. Частину висунутих положень автором було удосконалено, а окремі з них набули подальшого розвитку. Зокрема, *удосконалено*: зміст поняття «злісна непокора вимогам адміністрації УВП» та сформульовано авторське визначення; підходи до розуміння другої форми злочинної поведінки, що передбачена об'єктивною стороною ст. 391 КК України – інша протидія адміністрації у законному здійсненні її функцій та визначено чіткий перелік дій засуджених, які її утворюють; позиції щодо визначення необхідних елементів, які утворюють об'єктивну сторону злісної непокори вимогам адміністрації УВП; мотиви вчинення злочину, передбаченого ст. 391 КК України, що дозволило пояснити природу та сутність непокори вимогам адміністрації УВП, як суспільно небезпечного діяння. *Дістали подальшого розвитку*: погляди стосовно факторів криміналізації злісної непокори вимогам адміністрації УВП, що дозволило визначити її соціальну зумовленість і довести, що у вітчизняного законодавця були всі обґрунтовані підстави закріпити дану норму в КК України; обґрунтування підвищеної суспільної небезпеки вчинення засудженими під час відбування покарання у виді позбавлення волі злісної непокори вимогам адміністрації УВП; позиції щодо вияву злісної непокори вимогам адміністрації УВП, як однієї з форм злочинної поведінки, передбаченої ст. 391 КК України, а також встановлення її причин, умов та мотивів (с. 24–26 дис., с. 6–7 автореф.).

І хоча вищезазначені позиції автора не беззаперечні, оскільки деякі потребують уточнення або подальшої розробки, про що буде вказано, вони мають право на існування й спонукають до дискусії.

Дисертація складається із переліку умовних позначень, анотації, вступу, трьох розділів, поділених на вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи становить 289 сторінок, із них основного тексту – 193 сторінки, список використаних джерел – 22 сторінки, додатки – 55 сторінок.

Схвальної оцінки заслуговують: список використаних джерел (дисертант опрацювала значний масив наукової, навчальної літератури,

численні вітчизняні й зарубіжні нормативно-правові акти, у дисертації містяться посилання на 230 джерел); додатки до дисертації (у кількості 23 шт.), що підвищують репрезентативність дослідження та його потужну емпіричну базу.

Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують в тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, до кінця не розробленими в науці і перспективними для дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані висновки та пропозиції можуть бути використані у:

– **законодавчій діяльності** – отримані під час дослідження результати знайшли своє втілення у пропозиціях щодо внесення змін до кримінального законодавства в частині досліджуваного складу злочину (лист комітету ВРУ з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 14.06.2018 р., вих. № 04-18/12-1116);

– **правозастосовній діяльності** – використання результатів, одержаних під час дослідження, дали змогу удосконалити практичну діяльність УВП щодо застосування до засуджених ст. 391 КК України (акт впровадження Центрального міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань та пробації МЮУ від 27.09.2017 р.);

– **науково-дослідній діяльності** – як матеріали для подальшої розробки загальних і спеціальних питань кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП (акт впровадження Академії ДПтС України від 24.01.2018 р., вих. № 15/14-а; акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 28.05.2018 р.);

– **освітньому процесі** – при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальне право» та «Кримінально-виконавче право», при підготовці підручників і навчальних посібників (акт впровадження Університету Державної фіскальної служби України від 25.09.2017 р., вих. № 65/11-25; акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 28.05.2018 р.).

Результати дисертації пройшли належну **апробацію**. Основні положення дисертації викладено автором у підготовлених 12-ти наукових публікаціях: шести статтях у наукових фахових виданнях України (з них одна у зарубіжному виданні) та шести доповідей на науково-практичних конференціях. При цьому позитивно оцінюється динаміка публікацій здобувача: 2016, 2017, 2018 рр.

Науковий інтерес становлять, насамперед, положення праці, в яких дисертант:

– Спираючись на позиції науковців та комплексно аналізуючи норми кримінального та кримінально-виконавчого законодавства, *по-перше*, виокремлює численні прогалини законодавчого характеру в диспозиції ст. 391 КК України, котра не повною мірою співвідноситься з окремими положеннями чинного КВК України, а у деяких випадках навіть суперечить

їм. До таких прогалин дисертант відносить: 1) неузгодженість положень норми ст. 391 КК України в частині строку давності дисциплінарного стягнення, який вказаний як один рік з строком давності, вказаним у ч. 14 ст. 134 КВК України, що складає шість місяців; 2) юридична неможливість застосувати стягнення у виді переведення до ПКТ (ОК) до засуджених, які відбувають покарання у виді обмеження волі; 3) відсутність відповідної норми у КВК України, яка б відповідала положенню ст. 391 КК України в частині переведення засуджених на більш суворий режим відбування покарання, як крайнього заходу дисциплінарного впливу (с. 34 дис.). *По-друге*, на високому рівні наводить аргументацію щодо дискусійних питань науки кримінального та кримінально-виконавчого права на об'єкт злочину, передбаченого ст. 391 КК України (с. 88–94 дис.), суб'єкта злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань (с. 128–136 дис.), а також поняття «представник адміністрації установи виконання покарань» (с. 94–100 дис.). *По-третє*, проводить чітке й науково обґрунтоване розмежування і таким чином вирішує наявну в науці дискусію щодо відмежування злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань (ст. 391 КК України) від злісного порушення встановленого порядку відбування покарання (ст. 133 КВК України) (с. 110–112 дис.).

– На підставі комплексного аналізу законодавства країн ближнього і дальнього зарубіжжя наводить порівняльно-правову характеристику кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань за законодавством України та зарубіжних країн (с. 63–81 дис.). Додатково слід схвально відзначити формування автором аналітичної довідки «Порівняльна характеристика норми ст. 391 КК України з аналогічними нормами законодавства зарубіжних країн», вміщеної в додатку Д до дисертації (с. 256–259 дис.).

– Із метою удосконалення практики діяльності виправних колоній щодо підготовки матеріалів за ст. 391 КК України, а також суддівської практики в частині розгляду кримінальних проваджень за вказаною статтею, *по-перше*, сформульовано науково обґрунтоване і практико орієнтоване визначення поняття «злісна непокора законним вимогам адміністрації установи виконання покарань» (с. 114–115 дис.), *по-друге*, виділено ознаки, наявність яких свідчить про необхідну систематичність стосовно наявності злісної непокори (с. 116–117 дис.), *по-третє*, на підставі узагальнення результатів вивчення 588 вироків судів за ст. 391 КК України в період 2012–2016 рр. наведено форми «іншої протидії адміністрації у законному здійсненні її функцій» (с. 119–120 дис.).

– Наводить наукове обґрунтування кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань, формулюючи відповідну дефініцію, а також виділяючи особливості й складові елементи структури відповідної характеристики (с. 151–158 дис.), надає кримінально-виконавчу характеристику осіб, які

відбувають покарання за злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань (через застосування соціально-демографічних, соціально-рольових, кримінально-виконавчих та морально-психологічних ознак), порівнюючи таку характеристику з даними, отриманими іншими вченими в попередніх дослідженнях, та порівнюючи засуджених за злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань з іншими засудженими, які вчинили злочини під час відбування покарань, пов'язаних з позбавленням волі (с. 158–180 дис.), визначає та обґрунтовує засоби впливу на осіб, які вчинили злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань (с. 180–202 дис.).

– Розробляє пропозиції щодо внесення змін до національного законодавства з метою вдосконалення норми, що передбачає кримінальну відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань (с. 212 дис.).

Ці та інші позиції автора свідчать про теоретичну й практичну цінність дисертації та дають підстави позитивно оцінити наукову працю К. В. Бондаревої.

У цілому позитивно оцінюючи рецензовану працю, зверну увагу на окремі суперечності, спірні положення, які, як видається, потребують або додаткової аргументації, або ж спеціальних роз'яснень, зокрема:

1. Потребує корегування об'єкт дослідження, яким, на думку дисертанта, є кримінально-виконавчі відносини, що виникають з приводу вчинення засудженими під час відбування покарання у вигляді позбавлення волі злісної непокори вимогам адміністрації УВП (с. 23 дис., с. 5 автореф.). Насправді, вчинення засудженими під час відбування покарання у виді позбавлення волі злісної непокори вимогам адміністрації УВП породжує виникнення кримінально-правових та кримінальних процесуальних правовідносин, проте з моменту, коли відбувалося систематичне порушення кримінально-виконавчих правовідносин, пов'язаних із вчиненням засудженим до позбавлення волі ряду дисциплінарних проступків. Таким чином, наявний цілий комплекс правовідносин, не лише кримінально-виконавчих. З урахуванням таких уточнень, об'єкт дослідження бажано було б сформулювати, як «правовідносини, що виникають з приводу вчинення засудженими під час відбування покарання у виді позбавлення волі злісної непокори вимогам адміністрації УВП».

2. По тексту дисертації автор, надаючи кримінально-правову та кримінально-виконавчу характеристику злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань, вживає поняття «місця позбавлення волі» (с. 10, 35, 42, 46, 47, 151, 157, 163, 183, 184, 192, 193, 196, 197, 199, 206, 208, 212 дис.), а варто вживати – «виправні колонії» (виходячи з положень ст. 11 КВК України), тим більше, що вона на с. 124 довела, що суб'єктом злочину, передбаченого ст. 391 КК України, не можуть бути засуджені, які відбувають покарання у виді позбавлення волі у виховних

колоніях. Водночас, автор на с. 170, 174, 203 дисертації вживає нове для науки кримінально-виконавчого права поняття «місця несвободи», не розкриваючи його змістовного навантаження.

3. На с. 34 дисертації автор однією із прогалин законодавчого характеру в диспозиції ст. 391 КК України, котра не повною мірою співвідноситься з окремими положеннями чинного КВК України, а у деяких випадках навіть суперечить їм, виокремлює відсутність відповідної норми у КВК України, яка б відповідала положенню ст. 391 КК України в частині переведення засуджених на більш суворий режим відбування покарання, як крайнього заходу дисциплінарного впливу. Далі в роботі, на с. 122 дисертації, розвиваючи зазначену законодавчу неузгодженість, автор зауважує, що закон про кримінальну відповідальність вказує на перевід засудженого на більш суворий режим відбування покарання, в той час як ст. 100 КВК України встановлює умови та підстави зміни умов тримання засуджених до позбавлення волі в межах однієї ВК або шляхом переведення до ВК іншого рівня безпеки.

Проте в дисертації автором не висловлено чіткої позиції, а саме: якою з форм зміни умов тримання (в межах однієї ВК, шляхом переведення до ВК іншого рівня безпеки, або обидвома) слід замінити чинне формулювання диспозиції ст. 391 КК України «переводилась на більш суворий режим відбування покарання».

Хоча по тексту роботи, поряд із нині чинним формулюванням «переводилась на більш суворий режим відбування покарання» дисертант вживає «особа ... переводилася до ВК іншого рівня безпеки» (с. 9, 136, 149 дис.), «засуджений переводився до ВК вищого рівня безпеки» (с. 115 дис.), а також не дискутує з цього приводу з вітчизняним ученим І. М. Копотуном, наводячи на с. 126, 128–129 дисертації його цитати з такою частиною «... до засудженого застосовано стягнення у вигляді переведення до ПКТ (ОК) або переведено до ВК іншого рівня безпеки ...», таким чином виключаючи зміну умов тримання в бік посилення режиму в межах однієї ВК.

4. Такими, що заслуговують на наукову дискусію або подальші наукові розробки є наступні положення дисертації, які стосуються визначення суб'єкта злочину, передбаченого ст. 391 КК України, а саме:

По-перше, видаються дискусійними і принаймні зайвими висновки до другого розділу (с. 149 дис.) та загальні висновки (с. 210 дис.) про те, що суб'єктом злочину, передбаченого ст. 391 КК України, не можуть бути засуджені, які відбувають покарання у виді арешту, адже покарання у виді арешту взагалі не згадується в диспозиції ст. 391 КК України. Інша справа з висновками, що суб'єктом злочину, передбаченого ст. 391 КК України, не можуть бути засуджені, які відбувають покарання у виді обмеження волі. Тут пряма колізія норм КК України та КВК України, адже останній виключає можливість застосування стосовно засуджених до обмеження волі процедури

переведення до ПКТ або на більш суворий режим відбування покарання.

По-друге, на с. 9, 124, 131, 149, 210 дисертації автор зазначає, що суб'єктом злочину, передбаченого ст. 391 КК України, не можуть бути засуджені до позбавлення волі, які залишені в СІЗО для роботи з господарського обслуговування. Аргументом цього, як зазначає дисертант на с. 124, є той факт, що до засуджених, які перебувають у СІЗО, не застосовуються такі заходи стягнення як переведення до ПКТ (ОК) або переведення на більш суворий режим відбування покарання, окрім того СІЗО не являється УВП.

Тут хочемо зауважити наступне. Відповідно до ч. 2 ст. 11 КВК України, установами виконання покарань є (поряд з арештними домами, кримінально-виконавчими установами, спеціальними виховними установами (виховними колоніями)) також і слідчі ізолятори у випадках, передбачених цим Кодексом. Далі в ч. 3 ст. 18 КВК України зазначається, що слідчі ізолятори виконують функції виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і виправних колоній середнього рівня безпеки стосовно засуджених, які залишені для роботи з господарського обслуговування.

А оскільки однією з функцій зазначених виправних колоній є сприяння виправленню засуджених (і засуджені, які залишені у СІЗО для роботи з господарського обслуговування, не є винятком), то ця функція має поширюватися на всі категорії осіб, які підпадають під правовий статус «засуджений до позбавлення волі». А до таких осіб, відповідно до ст. 132 КВК України, можуть застосовуватися відповідні заходи стягнення. Інша справа, що відповідно до Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 18.03.2013 р. № 460/5, у слідчих ізоляторах ДКВС України не передбачено створення приміщення камерного типу, а от створення одиночної камери передбачено – це приміщення, обладнане відповідно до законодавства, призначене для одиночного тримання ув'язнених і засуджених, у тому числі з метою забезпечення особистої безпеки, за медичними показаннями, попередження негативного впливу на інших ув'язнених і засуджених тощо. Водночас зазначені Правила не регламентують переведення ув'язненого (засудженого) в одиночну камеру як заходу стягнення, а лише у разі підтвердження інформації про реальну загрозу життю і здоров'ю ув'язненого чи засудженого, з метою збереження даних досудового розслідування, захисту від можливих посягань та запобігання вчиненню ним нового злочину або за наявності на те медичних підстав – за вмотивованою постановою про переведення ув'язненого (засудженого) в одиночну камеру, санкціонованою прокурором.

Водночас до засуджених, які залишені у СІЗО для роботи з господарського обслуговування, може за злісне порушення вимог режиму застосовуватися стягнення у виді поміщення до карцеру, тримання в якому,

згідно з п. 7.8 зазначених Правил та ч. 11 ст. 134 КВК України, одиночне. Тобто за умовами тримання простежується схожість із ПКТ (ОК) виправних колоній.

Також, відповідно до п. 3.4 Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів ДКВС України, засуджені, які на підставі статті 89 КВК залишені у СІЗО для роботи з господарського обслуговування, тримаються відповідно до цих Правил, *користуються правами та мають обов'язки, визначені КВК*. До таких обов'язків, згідно з абз. 3 ч. 1 ст. 9 КВК України, належить обов'язок виконувати встановлені законодавством вимоги адміністрації органів і установ виконання покарань.

Зазначена обставина, а також низка надзвичайних подій, що мали місце протягом останніх років у слідчих ізоляторах ДКВС України, на нашу думку, має поставити на порядок денний питання про уніфікацію юридичної відповідальності засуджених, які тримаються в зазначених установах.

У зв'язку з цим, цікаво було б почути думку дисертанта з цього приводу.

5. Стосовно розроблення дисертантом пропозицій щодо внесення змін до національного законодавства з метою вдосконалення норми, що передбачає кримінальну відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації УВП (с. 212 дис., с. 18–19 автореф.) хочеться зауважити наступне:

– дисертанту бажано було б сформулювати удосконалену редакцію диспозиції ст. 391 КК України з урахуванням тих численних прогалин законодавчого характеру в зазначеній нормі, котра не повною мірою співвідноситься з окремими положеннями чинного КВК України, а у деяких випадках навіть суперечить їм, які вдало виокремлено автором на с. 34 дисертації;

– стосовно редакції ч. 2 ст. 391 КК України «Ті самі дії, вчинені особою, яка раніше була засуджена за цей злочин, а також особою засудженою за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, – карається позбавленням волі строком до чотирьох років» бажано зробити уточнення щодо «вчинення умисних тяжких та особливо тяжких злочинів», а також збільшити нижню межу санкції від одного до двох років, або ж передбачити покарання від трьох до п'яти років позбавлення волі, оскільки ч. 1 ст. 391 передбачає покарання у виді позбавлення волі на строк до трьох років.

Проте, висловлені зауваження і побажання головним чином обумовлені складністю і комплексним характером теми дисертаційного дослідження та стосуються переважно дискусійних питань праці. Зауваження не зачіпають концептуальних положень дисертації, не спростовують основних висновків дисертанта і не суперечать раніше зробленим позитивній оцінці дослідження.

Автореферат дисертації К. В. Бондарєвої відображає зміст дисертаційного дослідження. Як дисертацію, так і її автореферат, оформлено відповідно до вимог, які встановлені МОН України.

Загальний висновок по дисертації. Оцінюючи роботу в цілому, можна констатувати, що її позитивні моменти переважають висловлені критичні зауваження.

Робота є кваліфікаційною науковою працею, виконаною автором особисто у вигляді спеціально підготовленого рукопису, містить науково обґрунтовані теоретичні результати й наукові положення, а також характеризується єдністю змісту, висновків і рекомендацій, сформульованих в ній.

На підставі викладеного вважаю, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю здобутих результатів, а також за кількістю та обсягом публікацій дисертація Бондарєвої Катерини Володимирівни «Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань: кримінально-правова та кримінально-виконавча характеристика» є самостійним завершеним монографічним науковим дослідженням, відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право (081 – Право).

Офіційний опонент:

головний науковий співробітник
науково-дослідного центру з питань
діяльності органів та установ ДКВС України
Академії Державної пенітенціарної служби,
кандидат юридичних наук

«18» жовтня 2018 року

М. С. Пузирьов

Підпис Пузирьова М. С. засвідчує
Начальник сектора документального
забезпечення, архівної справи
та роботи зі зверненнями громадян
Академії Державної пенітенціарної служби

Н. О. Дудка